

Byla C-635/23

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2023 m. spalio 23 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Kammergericht (Berlynas, Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. spalio 20 d.

Pareiškėja:

WBS GmbH

KAMMERGERICHT (Aukštesnysis apygardos teismas)

Nutartis

<...>

Byloje, susijusioje su

2019 m. balandžio 25 d. Latvijos Respublikos korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija biuro išduotu

Europos tyrimo orderiu,

šiuo atveju – tik dėl

WBS GmbH,

<...>

Berlyno *Kammergericht* 4-oji baudžiamųjų bylų kolegija 2023 m. spalio 20 d. nutarė:

pagal SESV 267 straipsnį pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

Ar Europos tyrimo orderį, susijusį su priemone, kurią pagal išduodančiosios valstybės teisę gali paskirti tik teismai, gali išduoti kita kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 2 straipsnio c punkto ii papunktį, dalyvaujant neteisiminei patvirtinančiajai institucijai, kai išduodančiosios valstybės teismas prieš tai patvirtino tą tyrimo priemonę ir taip įvykdė Direktyvoje 2014/41/ES numatytas patikrinimo ir pagrindimo pareigas?

Motyvai

1 A. Faktinės aplinkybės

2019 m. balandžio 5 d. Latvijos korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija biuras pradėjo baudžiamąjį procesą dėl įtarimų sukčiavimu stambiu mastu, neteisėtu svetimo turto iššvaistymu stambiu mastu, dokumentų klastojimu ir suklastotų dokumentų pateikimu fondo Rygoje pareigūnams. Atlikdamas ikiteisminį tyrimą biuras nusprendė, kad turi būti atlikta krata Berlyne esančiose įmonių *FF GmbH* ir *WBS GmbH* komercinėse patalpose, ir pateikė Rygos miesto Vidžemės rajono ikiteisminio tyrimo teisėjai prašymą patvirtinti šią tyrimo priemonę pagal Latvijos baudžiamojo proceso kodekso 179 ir 180 straipsnius. Ikiteisminio tyrimo teisėja 2019 m. balandžio 24 d. nutartimis prašymą tenkino ir sprendimą motyvavo tuo, kad preziumuotina, jog pirma minėtų įmonių patalpose yra procesui svarbių dokumentų, informacijos laikmenų ir daiktų; kratos tikslas – juos rasti ir areštuoti, todėl ji yra būtina ir proporcinga priemonė.

2 2019 m. balandžio 25 d. Latvijos korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija biuras, kaip kita kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41/ES 2 straipsnio c punkto ii papunktį, išdavė Europos tyrimo orderį (toliau – ETO), juo paprašė Vokietijos Federacinės Respublikos apklausti du liudytojus ir įvykdyti (prie ETO pridėtus) 2019 m. balandžio 24 d. ikiteisminio tyrimo teisėjos išduotus kratos orderius. Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra patvirtino ETO ir persiuntė jį *Staatsanwaltschaft Berlin* (Berlyno prokuratūra).

3 Remdamasis atitinkamu *Staatsanwaltschaft Berlin* prašymu, Berlyno *Amtsgericht Tiergarten* (Tiergarteno apylinkės teismas) taip pat išdavė *FF GmbH* ir *WBS GmbH* komercinių patalpų kratos orderius. Per 2019 m. gegužės 13 d. atliktą kratą buvo areštuota daugybė įrodymų.

4 *FF GmbH* ir *WBS GmbH* atstovai procese prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo kolegijai apskundė savitarpio teisinės pagalbos priemonę ir pateikė, be kita ko, prašymą konstatuoti, kad areštuotų įrodymų perdavimas Latvijos Respublikai neleistinas. Dėl proceso, kiek jis susijęs su *FF GmbH*, teismo kolegija pateikė prašymą *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas), kad jis išaiškintų tam tikrą su teisių gynimo priemonės leistinumu susijusį teisinį klausimą; dėl *WBS GmbH* teismo kolegija, be kita ko, nusprendė, kad įrodymų

perdavimas leistinas, jei vietoj areštuotų dokumentų originalų būtų perduotos patvirtintos jų kopijos. Vis dėlto su *WBS GmbH* susiję areštuoti įrodymai nebuvo perduoti, nes *Staatsanwaltschaft Berlin* laikėsi nuomonės, kad reikia palaukti, kol *Bundesgerichtshof* baigs tikrinimo procedūrą.

- 5 Po to, kai *Bundesgerichtshof* priėmė sprendimą, *WBS GmbH* atstovas procese, be kita ko, dar kartą pateikė prašymą konstatuoti, kad areštuotų įrodymų perdavimas Latvijos Respublikai neleistinas. Jo nuomone, teismo kolegija pagal tokią galimybę numatančias nacionalinės teisės normas turi priimti naują sprendimą dėl areštuotų įrodymų perdavimo leistinumo, nes pasikeitė teisinė padėtis. Remiantis per tą laiką priimtu 2021 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimu byloje C-724/19, ETO, susijusį su priemone, kurią pagal išduodančiosios valstybės teisę gali paskirti tik teismai, gali išduoti tik teismas. Todėl areštuotų įrodymų perdavimas bet kuriuo atveju yra neleistinas, nes kratos priemonė, kuri buvo įvykdyta prieš areštuojant įrodymus, Latvijos Respublikoje gali paskirti tik teismai, o ETO išdavė ne teismas.
- 6 *Staatsanwaltschaft Berlin* užklausė Latvijos Respublikos generalinės prokuratūros, ar ETO galėtų būti išduotas dar kartą, šikart – teismo. Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra tai paneigė, nes Latvijos Respublikos teisės aktuose tam nėra teisinio pagrindo.
- 7 Teismo kolegija atidėjo sprendimo dėl prašymo dėl savitarpio teisinės pagalbos leistinumo priėmimą, kol bus išaiškintas šioje nutartyje keliamas klausimas, ir nurodė atidėti areštuotų įrodymų perdavimą.
- 8 B. Prejudicinio klausimo motyvai

I. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ketvirtoji kolegija 2021 m. gruodžio 16 d. sprendime byloje C-724/19 konstatavo, kad 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 2 straipsnio c punkto i papunktis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, kad prokuroras būtų kompetentingas ikiteisminio tyrimo stadijoje išduoti ETO, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, kuriuo siekiama gauti su telekomunikacijomis susijusių srauto ir vietos nustatymo duomenų, jeigu panašioje nacionalinėje byloje kompetencija nustatyti tyrimo priemonę dėl prieigos prie tokių duomenų priklauso išimtinai teismo jurisdikcijai. Tuo atveju Bulgarijos prokuratūra, kaip institucija pagal Direktyvos 2014/41/ES 2 straipsnio c punkto i papunktį, prieš tai nesikreipusi į Bulgarijos teismą, išdavė keturis ETO, kuriais buvo prašoma pateikti su telekomunikacijomis susijusius srauto ir elektroninių ryšių vietos nustatymo duomenis. Tai buvo priemonės, kurias paskirti panašioje nacionalinėje byloje Bulgarijos prokuratūra būtų galėjusi tik remdamasi teismo patvirtinimu.

- 9 II. Jei Teisingumo Teismo sprendime nustatyti principai būtų taikomi šiuo atveju, teismo kolegija turėtų konstatuoti, kad areštuotų įrodymų perdavimas Latvijos Respublikai neleistinas.

Vokietijos teisės aktų leidėjas Direktyvos 2014/41/ES nuostatas dėl išduodančiosios institucijos kompetencijos reikalavimų, kaip savitarpio teisinės pagalbos leistinumo sąlygą, išplėtojo *Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen* (Tarptautinės savitarpio teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose įstatymas, toliau – IRG) 91d straipsnio 1 dalyje. IRG 91d straipsnio 1 dalyje nustatyta:

1. Teikti savitarpio teisinę pagalbą leidžiama, tik jei prašančioji valstybė narė prašymą pateikė naudodama atitinkamai galiojančios redakcijos Direktyvos dėl Europos tyrimo orderio A arba C priede pateiktą formą:

1) parengtą teisminės institucijos pagal Direktyvos dėl Europos tyrimo orderio 2 straipsnio c punkto i papunktį arba

2) parengtą kitos nei nurodytoji 1 punkte institucijos, kurią prašančioji valstybė narė įvardijo kaip kompetentingą šiuo klausimu, ir patvirtintą 1 punkte nurodytos institucijos Direktyvos dėl Europos tyrimo orderio A priede pateiktos formos L skirsnyje.

- 10 Pagal IRG 91d straipsnio 1 dalį areštuotų įrodymų perdavimas Latvijos Respublikai būtų neleistinas, nes būtų laikoma, kad ETO tiek, kiek jis susijęs su kratos priemone, kuri neatsiejamai susijusi su šių įrodymų perdavimu, išduotas nekompetentingos išduodančiosios institucijos. Šiuo aspektu Korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija biuras nebūtų kita institucija, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį, nes jis neturėtų teisės išduoti kratos orderio panašioje nacionalinėje byloje. Pagal Latvijos baudžiamojo proceso kodekso 179 ir 180 straipsnius kratos orderį iš esmės gali išduoti tik teismas. Procesui reikšmingos nuostatos, išverstos į anglų k. (šaltinis: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lv/lv043en.pdf>), yra šios:

Section 179. Searches

(1) A search is an investigative action whose content is the search by force of premises, terrain, vehicles, and individual persons for the purpose of finding and removing the object being sought, if there are reasonable grounds for believing that the object being sought is located in the site of the search.

(2) A search shall be conducted for the purpose of finding objects, documents, corpses, or persons being sought that are significant in criminal proceedings.

Section 180. Decision regarding a Search

(1) A search shall be conducted with a decision of an investigating judge or a court decision. An investigating judge shall take a decision based on a proposal of a person directing the proceedings and materials attached thereto.

(2) <...>

(3) *In emergency cases where, due to a delay, sought objects or documents may be destroyed, hidden, or damaged, or a person being sought may escape, a person directing the proceedings may conduct a search with the consent of a public prosecutor.* <...>

- 11 Remiantis Teisingumo Teismo sprendime byloje C-724/19 nustatytais principais reikėtų konstatuoti, kad savitarpio teisinė pagalba šiuo atveju yra neleistina, o tai reikštų, kad *Staatsanwaltschaft Berlin* pagal Direktyvos 2014/41/ES 9 straipsnio 3 dalį turėtų grąžinti ETO Latvijos Respublikai.
- 12 III. Vis dėlto teismo kolegijai kyla abejonų, ar šiuo atveju turi būti taikomi lygiai tokie pat principai, kokie nustatyti Teisingumo Teismo sprendime byloje C-724/19, ir ar nepakanka, kad išduodančiosios valstybės teismas, prieš išduodant ETO, patvirtino ginčijamą tyrimo priemonę ir taip įvykdė Direktyvoje 2014/41/ES numatytas patikrinimo ir pagrindimo pareigas.
- 13 1. Šios abejonės kyla, viena vertus, dėl to, kad Teisingumo Teismo sprendimas buvo susijęs su institucija, kaip tai suprantama pagal 2 straipsnio c punkto i papunktį, o šiuo atveju kaip išduodančioji institucija veikė „kita kompetentinga institucija, kaip apibrėžė išduodančioji valstybė“, kaip tai suprantama pagal 2 straipsnio c punkto ii papunktį. Teismo kolegijai iš Teisingumo Teismo sprendimo nėra aišku, ar jame nustatyti principai lygiai taip pat taikytini ir dėl ETO, išduodamų pagal 2 straipsnio c punkto ii papunktį. Sprendimo 29 ir 30 punktuose Teisingumo Teismas nurodė:

29 Taigi iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad išduodančioji institucija visais atvejais, kuriems taikoma ši nuostata, turi turėti kompetenciją atitinkamoje byloje kaip teisėjas, teismas, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar prokuroras arba, jeigu ji nėra teisminė institucija, – kaip institucija, turinti kompetenciją atlikti tyrimą.

30 Vis dėlto negalima vien iš šios nuostatos formuluotės analizės nustatyti, ar žodžių junginys „kompetentingas atitinkamoje byloje“ turi tokią pačią reikšmę kaip ir frazė „pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus pagal nacionalinę teisę“ ir ar prokuroras gali turėti kompetenciją išduoti ETO, kuriuo siekiama gauti su telekomunikacijomis susijusių srauto ir vietos nustatymo duomenų, kai, vykstant panašiai nacionalinei procedūrai, išimtinė teisė susipažinti su tokiais duomenimis priklauso teismo kompetencijai.

- 14 Teismo kolegijos nuomone, tai būtų galima suprasti taip, kad kita institucija, kaip tai suprantama pagal 2 straipsnio c punkto ii papunktį, gali veikti kaip kompetentinga išduodančioji institucija ir tuomet, kai pagal nacionalinę teisę paskirti priemonę gali tik teismai, ir kad teismo dalyvavimas – atrodo, būtinas ir šiomis faktinėmis aplinkybėmis – tokiu atveju galimas kitoje proceso vietoje.

- 15 2. Kita vertus, šios bylos atvejis nuo Teisingumo Teismo sprendime nagrinėto atvejo skiriasi tuo, kad, prieš išduodant ETO, išduodančiosios valstybės teismas patvirtino tyrimo priemonę, kurią pagal išduodančiosios valstybės teisę gali paskirti tik teismai, ir ją pripažino būtina ir proporcinga. Teismo kolegijos manymu, tai reiškia, kad argumentai, kuriais grindžiamas minėtas Teisingumo Teismo sprendimas, šiuo atveju iš esmės nėra reikšmingi.
- 16 Teisingumo Teismas sprendimą grindžia, teismo kolegijos nuomone, iš principo šiais trimis argumentais:
1. Tik institucija, kuri pagal nacionalinę teisę kompetentinga paskirti nagrinėjamą priemonę, gali tinkamai įvykdyti direktyvoje numatytas patikrinimo (6 straipsnio 1 dalies a punktas) ir pagrindimo pareigas (žr. 32–34 punktus).
  2. Iš Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punkto matyti, kad išduodančioji institucija gali išduoti ETO tik tuo atveju, kai jame nurodyta tyrimo priemonė galėtų būti paskirta panašioje nacionalinėje byloje tomis pačiomis sąlygomis (35 punktas).
  3. Institucijos, išdavusios ETO, ir institucijos, kompetingos paskirti tyrimo priemones per nacionalinį ikiteisminio tyrimo procesą, atskyrimas apsunkintų bendradarbiavimo sistemą ir taip pakenktų supaprastintos ir veiksmingos sistemos sukūrimui (36–38 punktai).
- 17 a) Teismo kolegijos nuomone, pirmasis ir antrasis argumentai šiuo atveju nėra reikšmingi. Institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga paskirti tyrimo priemonę, prieš išduodama ETO, įvykdė patikrinimo pareigą pagal direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punktą; kompetentinga ikiteisminio tyrimo teisėja orderyje nurodė, kad Berlyne atliktinos kratos yra būtina ir proporcinga priemonė. Ypatingų pagrindimo reikalavimų šiuo atveju – priešingai nei atveju, kuriuo buvo grindžiamas Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-724/19 – nereikėjo įvykdyti. Išduodančioji institucija ETO taip pat išdavė sąlygomis, kuriomis tyrimo priemonę būtų buvę galima paskirti panašioje nacionalinėje byloje; ji prieš tai pateikė teismui prašymą dėl kratos ir teismas, prieš išduodant ETO, leido ją atlikti.
- 18 b) Teismo kolegijos nuomone, telieka trečiasis argumentas.
- aa) Viena vertus, teismo kolegijos nuomone, šis argumentas turi būti vertinamas diferencijuotai. Ji laikosi nuomonės, jog tai, kad institucija, išduodanti ETO, būtinai turi būti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga paskirti atitinkamą priemonę, gali reikšti ne tik supaprastinimą, bet ir apsunkinimą. Taip būtų valstybėse narėse, kuriose ikiteisminio tyrimo teismas – kaip, pavyzdžiui, Vokietijos teisės sistemoje – per ikiteisminį tyrimą neatlieka pagrindinio vaidmens, o jame dalyvauja tik *ad hoc*, pavyzdžiui, vykdydamas tam tikras tyrimo priemones, dėl kurių prašymą pateikė prokuratūra, arba paskirdamas ir patvirtindamas prievartos veiksmus, kuriuos paskirti pagal nacionalinę baudžiamojo proceso teisę gali tik teismas. Bent jau Vokietijos teisės sistemoje

ikiteisminio tyrimo teismas dėl to, kad turi tik *ad hoc* kompetenciją, bylos dokumentais disponuoja tik priimdamas sprendimą, be to, nėra susipažinęs nei su ikiteisminio tyrimo sritimis, kurios nėra susijusios su jo sprendimu, nei su pokyčiais, kurie atsiraso po jo sprendimo. Tai reiškia, kad ikiteisminio tyrimo teismas, kai jis veikia kaip išduodančioji institucija, gavęs vykdančiosios institucijos klausimą, pavyzdžiui, pagal direktyvos 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį, pirmiausia turi pareikalauti bylos dokumentų ir (vėl) susipažinti su ikiteisminiu tyrimu ir tuo metu esama jo padėtimi. Dėl to vėluojama suteikti savitarpio teisinę pagalbą.

- 19 Taip pat reikia nepamiršti, kad įmanomi atvejai, kai ETO, kaip šioje byloje, bus susiję ne tik su tyrimo priemonėmis, kurias gali paskirti tik teismas, bet ir su priemonėmis, dėl kurių toks reikalavimas nekeliamas. Tokiu atveju tikriausiai egzistuoja galimybė, kad kiekviena institucija jos kompetencijai priklausančioje srityje išduotų atskirą ETO. Tokiu atveju vykdančioji valstybė dėl dviejų ETO, susijusių su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis, turėtų kreiptis į skirtingas išduodančiąsias institucijas kaip kontaktinius asmenis. Teismo kolegijos manymu, tai taip pat gali apsunkinti bendradarbiavimo sistemą.
- 20 bb) Kita vertus, teismo kolegijai kyla klausimas, ar vien trečiuoju argumentu galima pateisinti valstybių narių diskrecijos į nacionalinę teisę perkeliant Direktyvą 2014/41 apribojimus, atsirandančius dėl sprendime byloje C-724/19 nustatytų principų. Teismo kolegijos abejonės grindžiamos palyginimu su teisine padėtimi Europos arešto orderio atveju, kai leidžiama, kad priemonę paskirianti institucija nebūtų orderį išduodanti institucija, nors pagrindinis tikslas taip pat buvo supaprastinti sudėtingą valstybių narių bendradarbiavimo sistemą (žr. 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos 5 konstatuojamąją dalį) (žr. 2019 m. gegužės 27 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimą byloje C-509/18).
- 21 Taigi teismo kolegijai kyla šie klausimai:

<...> [pakartojami prejudiciniai klausimai]

<...>